MÅNEDSBLADET

Glemmer du

Kunstnernes Tårnby

Nr. 6 - juni/juli 2006
Tårnby Kommunebiblioteker - Lokalhistorisk Samling

Forsideillustration:
Th. Philipsen:
Ved Stationen, vej gennem Kastrup. 1905.
Olie på lærred.
Kastrupgårdsamlingen

I denne udgave af "Glemmer du" er der hentet inspiration fra:

Amagerbørn år 1900 fortæller. 1981
Jette Kjærboe: Th. Philipsen på Amager og Saltholm. 1983
www.kid.dk <http://www.kid.dk>
Marianne Zenius: Genremaleri og virkelighed. 1976

1. maj 2006 modtog Lokalhistorisk Samling 3*f* Kastrups Aktivpris for:

"det flotte arbejde med dokumentation af lokalhistorien og for i den forbindelse altid at huske "almindelige" mennesker".

Prisen bestod foruden den store ære og diplom af en meget flot petroleumslampe, som har været benyttet som baglygte på de gamle hestetrukne skraldevogne.
Prisen indeholdt desuden en check på 5.000 kr., som samli n-gen vil benytte til aktiviteter i industrikulturens år i 2007.

ISSN 1397-5412

Glemmer du er udgivet af: Tårnby Kommunebiblioteker, Lokalhistorisk Samling
Skrevet og redigeret af: Inger Kjær Jansen
Layout: Vicky Bonde

Kunsternes Tårnby

Det er sjældent, at anerkendte danske kunstmalere har fundet motiver i Tårnby Kommune, men vi vil her omtale tre kunstnere fra 1800-tallet, der har malet værker her fra med hver deres stilretning. Flere af deres kunstværker har motiver, som ikke er gengivet på noget fotografi. Derfor kan de i nogen tilfælde bruges som dokumentation for, hvordan forsvundne gårde, huse, personer og miljøer har set ud engang.

C.W. Eckersberg 1783 - 1853

Christoffer Wilhelm Eckersberg betegnes som ophav til den danske guldaldermalerkunst. Han gjorde op med 1700-tallets idealiserede motiver og havde istedet en mere realistisk skildring i sine malerier. Han rejste til Paris og Rom, hvor han bl.a. malede byprospekter. I 1818 blev han professor ved Kunstakademiet i København, og hans undervisning fik stor betydning for 1800-tallets guldaldermalere.

Eckersberg var allerede i 1807 på Amager hvor malede akvarellen "Fastelavnsløjer." Det er vanskeligt at lokalisere stedet, men dragterne er fra Hollænderbyen. Akvarellen tilhører Den Hirschsprungske Samling.

Eckersbergs foretrukne motiver var havet, skibene og fiskere. Det var da også fiskere ved Kastrup Havn, han fik indfanget på et maleri i 1827. På billedet ses også det batteri, der blev anlagt her i forbindelse med Napoleonskrigene. Maleriet befinder sig på Ribe Kunstmuseum. Han kom tilbage til Kastrup i 1835 og malede " En skibsbro ved Kastrup i fuldmåne". Maleriet blev solgt på en auktion i 1860 for 86 rigsdaler, men det er desværre ikke lykkedes at spore eller finde en gengivelse af det. Skibsbroen må være den nuværende Kastrup Broforening.

De to nævnte malerier fra Kastrup er blot en brøkdel af de mange, som Eckersberg nåede at fremtrylle, inden han døde i 1853. Vi kan glæde os over at få en historisk skildring af det forsvundne batteri, og fiskerne fra Kastrup i begyndelsen af 1800-tallet.

Eckersberg, C.W. : Kastrup Havn. 1827. Olie på lærred. Ribe Kunstmuseum

Julius Exner 1825 -1910

Julius Exner blev optaget på Kunstakademiet i 1839 og lærte historiemaleriets kunst af J. L. Lund og senere af C. W. Eckersberg. Det var N. L. Høyen, inspektør ved den Kgl. Malerisamling på Christiansborg, der inspirerede Julius Exner til at tage ud på Amager og finde motiver. N. L. Høyen var fortaler for, at malerne udøvede en folkelig national kunst med emner fra den nordiske natur og folkelivet. Teatre og den litterære verden var i forvejen præget af nationalromantikken. Exner fulgte da også Høyens ideer, og han betegnes som en af grundlæggerne af traditionen for danske folkelivmalerier.

Exner havde allerede i en ung alder i 1840'erne været ude på øen og og malet et motiv fra Dragør. I 1851 malede han et billede af en gammel amagerkone der tæller sine sine penge. Konen havde han mødt inde på Amagertorv, hvor amagerne dengang solgte deres grønsager. Maleriet blev købt af den kongelige Malerisamling året efter. N. L. Høyen opfordrede nu Julius Exner til at lære amagerne bedre at kende og at male dem ude i deres eget miljø.

I foråret 1852 tog Exner ud til Hollænderbyen og boede hos en gårdmandsfamilie her og malede utallige motiver af amagernes maleriske dragter og interiører. Exners gennembrud som kunster blev " Besøget hos bedstefar" fra 1852, som siden er gengivet på postkort og litografier.

Man skal være opmærksom på, at interiørerne på Exners malerier ofte er konstruerede, visse genstande og indretninger bliver genbrugt i flere værker. Men portrætligheden er stor, i de fleste tilfælde har det været muligt at fastslå de afbildede personers identitet.

Exner nåede også til Tårnby, hvor han besøgte præsten flere gange. I 1852 malede han en barnedåb i Tårnby kirke og i 1853 blev han inviteret til at overvære en bispevisitat. På begge malerier er interiøret Tårnby kirke, på barnedåbsbilledet ser rummet rigtigt ud, men på visitatsmaleriet er prædikestolen placeret i den forkerte side. Samtidig bærer personerne på begge billeder Hollænderbyens dragter. Barnedåbsbilledet, der kun er en skitse, blev kasseret ved en Akademikonkurrence. Et andet maleri fra kirken dateret 1852 købte kommunen for et par siden. Det hænger i dag på Amagermuseet. Det forestiller en kone der fejer inde i kirken. Man skal dog være opmærksom på at prædikestolen også her er placeret i den forkerte side.

Et enkelt portræt fra Tårnby er det også blevet til samme år nemlig et portræt af sognefogdens kone i Tårnby. På billedets bagside er skrevet

„T.C.B. blev Malet Aaar 1852, dengang 36 Aar gamel. Til venskabelig og taknemmelig Errindring af J. J. Exner".

Desværre har vi ingen gengivelse af dette maleri, og det har heller ikke været muligt at "opløse" initialerne.

I sommeren 1895 besøgte Exner igen Tårnby og måske har han denne gang boet på den gamle ladegård, for han tegnede gården såvel inde som udefra. Det sidstnævnte hænger på Amagermuseet. Da vi ikke har en gengivelse af tegningen af interiøret, giver vi ordet til Marianne Zenius, der i sin bog "Genremaleri og virkelighed" skriver, at gengivelsen af stuen er autentisk. Der står side 140:

"Endnu en af de rigt udsmykkede panelstuer fra Amager er i 1895 blevet malet af Exner med titlen Interiør fra Tårnby. Maleren skulle have opholdt sig i Tårnby den sommer og malet derfra, så stuen er næppe malet efter gamle studi-

Julius Exner: En kone fejr i Tårnby kirke. Olie på lærred. 1852.

er. Man ser et dørparti og lidt af væggen og i dette tilfælde kan maleriet sammenlignes med fig. 42 i Steensbergs "Danske Bondemøbler", hvor der på et fotografi ses et større udsnit af stuen."

Ladegården var en af de historiske gårde i kommunen, som lå syd for Tårnby kirke. Den var i middelalderen ejet af biskoppen i Roskilde og senere af kongen, der forpagtede jorden til bønderne i St. Magleby. I 1782 solgte kongen Ladegården og jorden blev udstykket i flere parceller, heriblandt arealer, som senere blev til Løjtegården. Den gamle ladegård blev stående i mange generationer, men nedbrændte natten til den 3. juni 1912. Ejeren af Ladegården, Dirk Dirksen, havde kun nået at redde noget sølvtøj og indholdet af et pengeskab, resten, et helt lille amagermuseum, blev flammernes bytte. Ved denne brand gik mange gamle møbler og andet historisk indbo til grunde. Der var bl.a. en himmelseng, som sagnet fortæller, at svenskekongen skulle have overnattet i under den svenske

hærs hærgen på Amager i 1658. Efter branden blev gården genopbygget og fik navnet Borgbygård, der stadig ligger på Englandsvej.
Exners malerier vakte opmærksomhed ude i verden. Hans maleri "Amagergildet" fra 1854 var bl.a med på verdensudstillingen i Paris i 1855. I "Flyveposten" fra samme år kunne man læse, at Napoleon den 3. var interesseret i at købe dette maleri. Det blev dog aldrig til noget, maleriet tilhørte det kgl Billedgalleri, og Exner har måske ikke været interesseret i at male motivet igen, selvom mange af hans malerier findes i flere udgaver.
Julius Exners kunst blev populær hos den brede befolkning, som ingen andre kunstnere tidligere havde været. Mange af hans værker kom som litografiske gengivelser, og disse hang i mange danske hjem.

Theodor Philipsen 1840 - 1920

Th. Philipsen havde oprindelig ingen planer om at blive kunstmaler. Han var som ung landbrugselev på sin onkels gård, men i fritiden tegnede han gårdens dyr og her dukkede så lysten til at blive kunstmaler op. I 1852 blev han optaget på Kunstakademiet. Philipsen tog på flere udlandsrejser bl.a. til Paris. Her blev han præget af impressionisterne, der afholdt den første udstilling i Paris i 1874. Th. Philipsen var den første dansker herhjemme. der benyttede sig af denne kunststils lys og farvesyn.
Th. Philipsens tilknytning til Kastrup og Saltholm går tilbage til 1880, hvor han sejlede fra St. Petersborg til København. Da de passerede Saltholm, spurgte Philipsen styrmanden, hvad det var for nogle buske, der var på øen. Styrmanden var Valdemar Larsen fra Kastrup, og han kunne fortælle, at det ikke var buske men kreaturer. Th. Philipsen fortalte, at han var dyremaler og gerne ville derover. Valdemar Larsen lovede at vise ham øen, og fortalte i øvrigt at en af hans venner, Peter Tønnesen, var opsynsmand på øen.
Th. Philipsen besøgte Saltholm allerede samme år, for de første værker fra hans hånd fra øen er dateret 1880. Det er bl.a. de to malerier "Saltholms fælled. Løbende heste", "Heste og køer ved Gammelgårds Brønd" *(Randers Kunstmuseum)* og en pennetegning "Barakkebroen på Saltholm".
Siden kom adskillige tegninger, malerier og skitser med motiver fra øen, ikke blot af dyrene men også af gårdene.

Julius Exner: Tårnby Ladegård. 1895. Pennetegning. Amagermuseet

Th. Philipsen boede ind imellem hos Peter Tønnesen. Claudia Fischer f. Tønnesen fortæller flg. :
"Hos far og mor boede en kunstmaler, den nu så berømte Th. Philipsen, der har malet nogle ganske dejlige dyrebilleder. Jeg har selv nogle stykker af dem og er meget glad for dem.
Th. Philipsen var meget betaget af lyset på Saltholmen og af de mange dyr, der gik frit omkring. Vi var ofte med ham ude på holmen, og det var spændende at se, hvor livagtigt han kunne male dem.
Han lærte også mor at lave italiensk mad og at benytte fine champignons, dem var der nemlig mange af på Saltholm dengang."
Det var ikke blot på Saltholm Th. Philipsen fandt motiver men også i Kastrup og Maglebylille. Et par af hovedværkerne er "Kastrupvejen ad København" og "Fra vejen til Kastrup" malet efter impressionistisk forbillede, men i en personlig tolkning.
Han tog fast ophold på Bryggergården fra ca. 1889, herfra sejlede båden desuden til Saltholm. Han

Th. Philipsen: Vejen til Kastrup. 1900. Olie på lærred. Kastrupgårdsamlingen

fik en tæt kontakt til folk i Kastrup og ikke mindst til værtsparret på Marketenderiet Madsine og Johannes Larsen. Her spiste han og spillede kort med sine venner.

Når han var på en af sine mange rejser til Paris og Rom sendte han med jævne mellemrum mange og lange postkort til Madsine og med hilsner til vennerne. Et af postkortene fra Rom i 1899 viser hans nervøsitet for at miste sin base i Kastrup. Han skrev:

"*Kjære fru Larsen... Deres Brev var fuldt af Nyheder som i høj grad interesserede mig især Salget af Værket som De siger haaber jeg ikke at jeg skal blive husvildt. Foreløbig kan jeg da ikke blive smidt ud førend til Foraaret, men jeg vilde i det hele nødig forlade Værket og maaske er de nye Eiere ligesaa medgørlig som de gamle, saa kan jeg ikke blive i Hovedbygningen, saa lader der sig vel nok indrette et Par Rum til mig paa et af de mange Lofter*"

Philipsen fik lov til at blive boende af de nye ejere af Ny kalkbrænderi, der havde købt Bryggergården eller Kastrup Værk af Brygger C. M. Larsen.

Philipsen var også poetisk. Juleaften 1895 skrev han dette lille vers

Th. Philipsen: Saltholms Fælled. Heste og køer ved Gammelgårds brønd, 1880. Olie på lærred. Randers Kunstmuseum.

til Madsine Larsen, der viser hans hengivenhed:

Naar De beskytter mine Arme
Saa vil jeg Deres Hænder varme
Med Haandtryk fra en gammel Ven
En glædelig Fest! Theodor Philipsen

Nina Lassen boede på Amager Strandvej og var datter af bankdirektør E. B. Petersen. Hun fortæller:

"*Nede på slottet havde kunstmaleren Th. Philipsen sit atelier, han var vor censor i tegning, da vi gik i Frk. Foltmanns skole.* (Skolen lå i Alleen).

Han besøgte også min far og forærede ham et stort maleri. Det forestillede engen nedenfor vort hus, og ved vandkanten gik der nogle køer og græssede. Min ældste søster, der arvede det efter min far, har desværre solgt det, da hun kom til at bo alene. Hun var ban-

ge for indbrudstyve - maleriet er meget værdifuldt.
Jeg fik lov at besøge Th. Philipsen i hans atelier nede på værket. Jeg var meget interesseret i at se hans malerier."

Th. Philipsen fik ofte besøg af sine kunstnervenner i Kastrup. Blandt disse var Paul Gauguin, som Philipsen endvidere var inspireret af, Gauguin foreslog Philipsen at bruge lange, små pensler, fylde dem med farver og male med korte faste strøg. Da Gauguin besøgte Philipsen i Kastrup, vakte han opsigt i den lille by, da han bl. a. var iført en spraglet fransk vest med mange sølvknapper.

Hans kollega fra Fyn Johannes Larsen, der ligeledes var dyremaler, var med på ture til Saltholm og har malet Th. Philipsen her ved staffeliet.

Th. Philipsen malede i over 30 år på Saltholm og i Kastrup. Han døde i 1920 næsten blind, to år efter at han for sidste gang havde besøgt sin elskede ø, Saltholm. En række mennesker i Kastrup ville rejse en mindesten for ham på Saltholm, men det blev aldrig til noget. Det samme gælder en mindebrønd, som skulle have været placeret i den nye rådhusbygning på Amager Landevej i 1960. Men til gengæld har Tårnby Kommune gennem årene købt en lang række af hans værker, hvoraf mange er udstillet på Kastrupgårdsamlingen tillige med hans malerkasse.

Vi ønsker vore læsere en rigtig god sommer...

... - og minder om at *Glemmer du* holder sommerferie og derfor først udkommer igen i august.

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til:

Lokalhistorisk Samling
Kamillevej 10
2770 Kastrup
Tlf. 32 46 05 45
www.bibliotek.taarnby.dk
Klik på **Lokalhistorisk Samling**

Vi har publikumsmaskine med adgang til internettet og mange slægtsforskerlinks.

Åbningstider:

Mandag	15.00 - 19.00
Tirsdag	12.00 - 16.00
Fredag	12.00 - 15.00

Lokalhistorisk Samling har desuden udstillinger på:

Kastrupgårdssamlingen
"Midt på Amager"
&
"Kastrup Glas"

Åbent Tirsdag til søndag
14.00-17.00
Onsdag tillige
14.00-20.00

Plyssen
Amager Strandvej 350:

Permanente og skiftende udstillinger

Åbent Lørdag og søndag
13.00-16.00